

своје историје – присиљена економским и политичким разлозима на иселјавање – настанила на подручју наше земље и главног града, остала је мање-више непозната и изван фокуса научног интересовања. За питање Калмика заинтересовао се, међу првима, етнолог Змаго Шмитек, који је своја истраживања објавио у раду *Kalmiška skupnost v Beogradu 1920 – 1944. (Traditiones, Ljubljana 1988)*. Међутим, целовитије студије и истраживања углавном су изостали.

Калмици у Србији 1920 – 1944, аутора др Томе Миленковића, прва је целовита студија посвећена Калмицима. На основу објављених докумената, али много више захваљујући архивској документацији сакупљеној у Историјском архиву града Београда, Националном архиву Републике Калмикије, као и у Библиотеци Калмичког института хуманитарних и примењених наука у Елисти и библиотекама у Москви и Прагу, аутор је успео да целовито представи живот и рад Калмика у Београду и Србији од времена насељавања до иселјавања, односно – у периоду од 1920 до 1944. године.

Милина Ивановић-Баришић

Љубивоје Костић, *Мостови причају*

Часопис „Изградња“, Београд 2004.
430 стр.

Да грађење мостова није свакидашње градитељско занимање, то може схватити свако ко је прочитао два дела Иве Андрића: „На Дрини ћуприја“ и „Мост на Жепи“.

То се посебно односи на премошћавање бујичних водених токова, преко којих је мостове градио грађевински инжењер Љубивоје Костић, аутор књиге „Мостови причају“.

Брзи, нерегулисани, непредвидиви, у пролеће велики и плавни, у лето питоми и плитки, водотоци у нашим брдско-планинским пределима задају велике муке становницима тих крајева, посебно онима који имају имања уз њихова корита. Небројено пута одиграле су се драме приликом њиховог преласка скелом или чамцем, када су дивље и набујале воде односиле добра и имања, а понекад и људске животе.

Зато мостоградитеље народ посебно цени и уважава као своје добротворе и искрене пријатеље. То сазнање представља идејну основу књиге „Мостови причају“.

Главни садржај публикације чине четири веће целине: *Мостови причају*, *Мостови причају и даље*, *Поново мостови причају и даље* и *Мостови изнад мостова*. У тридесет осам прилога различите форме, дужине и садржаја упечатљиво је описан живот једног неимара, његова трагања и хтења, недоумице и неспокоји. Мање по обиму, али не и занемарљиве целине представљају текстови читалаца у којима су изнети њихови утисци, као и мишљења рецензента – књижевника Мирка Милорадовића.

Прилози у књизи засновани су на идеји да се, поред најсажетијих техничких података о мосту опише амбијент за градњу, природни услови и – нарочито – културолошки утицаји, који су у неким случајевима пресудно деловали на стварање одређеног неимарског дела.

Ратни сукоби на тлу некадашње Југославије указују на низ примера варварског понашања појединаца и појединих елита које су себи дале за право да поруше већи број мостова међу којима неки припадају самом врху светске културне баштине, попут Старог моста у Мостару.

У сенци тог злочиначког акта остали су бројни примери девастације касније грађених и не тако атрактивних мостова, које су градили бројни неимари, а међу којима је значајну улогу имао и инжењер Љуба Костић. Са пуно ентузијазма, још у време ратних сукоба, приступио је, у сарадњи са колегама, санацији, реконструкцији и ревитализацији оштећених и порушених мостова широм српских земаља. За рекордно кратко време обновили су и изградили већи број мостова и прелаза, умањујући на тај начин ефекте ратних разарања. Године санкција, немаштине, ратних сукоба и егзодуса српског народа најречитије су описане у поглављима *Ратна хирургија мостова* и *Павловића ћуприја*, која симболично носи име Мост спаса.

Описујући друштвене прилике условљене историјским догађајима, инжењер Костић, указује на промене вредносних критеријума у друштву, афирмишући – при том – традиционално васпитање и основне људске принципе. Књига обилује разноврсним приповестима, историјским догађајима и народним казивањима која су и највећа културолошка вредност ове публикације. Народне мудрости садржане су у виду пословица, анегдота, досетки, искуствених сазнања и представљају незаобилазни (живи) део духовне културе овог поднебља. То се може сагледати, пре свега, из наслова текстуалних прилога који упућују читаоца на неуобичајен пориступ опису настанка мостова, али и из разноврсности тема које су присутне у књизи. Наводимо неколико мостова као пример: Павловића ћуприја, Мост ластавица, Драгишин мост, Зорт мост, Баксуз мост или мост преко Старог Бегеја, Лабудице на Лепеници, Трула ћуприја и др.

Ова књига није обичан скуп приповести о доживљајима неимара при-

ликом грађења водених прелаза, већ збирка народних приповести, захвалница, обично-необичних прича које не можемо често срести у литератури, посебно не у оној коју пишу инжењери по струци. То је, пре свега, књига о људима, њиховим карактерима, ћудима и судбинама, књига о градитељима, мештанима, историјским личностима, обичним људима, испричана на једноставан начин.

Ово је и књига о аутору, својеврсна аутобиографија која обухвата шест деценија живота и сагледава развој личности будућег неимара у контексту времена, у једној бурној епоси послератног развоја нашег друштва.

Определивши се за пројектовање и изградњу мостова, након рада на бројним фабричким, лучким и другим привредним објектима, инжењер Љубивоје Костић ствара велики број мостовских конструкција које нису ексклузивне, значајне по својој естетици, величини, односно дужини, већ по својој сврсисходности и жељи да се помогне људима.

Књига „Мостови причају“ корисно је едукативно штиво за младе инжењере, јер показује да позив градитеља не захтева само професионалну стручност, већ и широку културу и широке животне назоре. Мостоградња захтева од неимара потпуну посвећеност послу, што подразумева и дуготрајни боравак на терену и одвојеност од породице и пријатеља у градској средини. Али управо тај боравак на терену ствара нова пријатељства, како међу самим градитељима тако и са мештанима. Дружење са локалним становништвом и лепоте предела, ма како сурове услове живота наметале, одређују смисао неимарског живота који се тешко може речима описати.

Инжењер Љубивоје Костић, пројектант бројних мостова, међу којима је свакако најпознатија Павловића ћуприја на Дрини, на неки начин демантује ову тврдњу својом књигом, несвакидашњом неимарском антологијом.

Горан М. Бабић

**Светислав Вученовић, Урбана
и архитектонска конзервација,
том 1: Свет – Европа**

Друштво конзерватора Србије,
Београд 2004, 405 стр.

Заштита културних добара захтева хармоничан економски и социјални развој друштва, високо развијену свест грађана и власти, као и изражену потребу за цивилизацијским напретком. Однос према културној баштини један је од најверодостојнијих показатеља цивилизацијског нивоа неког друштва и његове средине. Зато је заштита и ревитализација културног наслеђа, у већини земаља света, један од приоритетних задатака целокупног друштва.

О томе, али и о другим аспектима заштите културне баштине, говори недавно објављена књига архитекте–конзерватора Светислава Вученовића. Планирано је да дело има два тома. Први том „Свет-Европа“ недавно је изашао из штампе, док други том, посвећен Југославији и Србији, треба да буде објављен у догледно време.

Објављени том књиге има осам целина, различитог обима и садржаја, у којима су обрађене теме о којима ћемо у наставку говорити.

У уводном делу аутор сажето приказује еволуцију заштите споменика културе у свету и код нас. Затим, објашњава повод за настанак ове публикације и даје кратак осврт на њен концепт и намену.

У другој целини, под називом UNESCO, изнете су најзначајније активности Организације уједињених нација за образовање, науку и културу. Деловање ове угледне светске институције садржано је у поглављима *Нормативна делатност, Едукација и Центар за документацију*, где су изнесене најважније конвенције, препоруке и методе из области заштите културних добара.

Следећа целина посвећена је Међународном центру за конзервацију – IKROM – који је 1969. године основан одлуком UNESCO-а и има седиште у Риму. Његова главна делатност је одржавање перманентних специјалистичких курсева за едукацију архитеката и других стручњака из области заштите градитељске баштине.

У четвртој целини приказано је деловање невладине организације IKOMOS – Међународног савета за споменике и пределе, основаног 1966. године са седиштем у Паризу. Програм његовог рада заснован је на Венецијанској повељи из 1964. године. Главна активност Савета је организовање тематских скупова, семинара, колоквијума и изложби.

У петој целини, OUN-EKE, Економска комисија за Европу представљена је кроз рад Комитета за становање, изградњу и планирање. У књизи су изнета најзначајнија излагања, закључци и препоруке Другог скупа о урбаној реновацији, одржаног у Будимпешти 1970. године.

Следећа целина, PNUE (UNEP) – Програм уједињених нација за околину, пружа увид у акциони план за рехабилитацију медитеранских градова и насеља, који је усвојен 1972. године у Стокхолму, на оснивачкој седници организације.

У седмој целини, *Европске асоцијације*, наведене су најзначајније